

ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΜΙΑ ΚΡΙΣΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΗΣ

✘ Ο Δυτικός πολιτισμός κυριαρχήθηκε εναλλασσόμενα από τον λογικό ματεριαλισμό και τον μεταφυσικό μονισμό παρά τις προσπάθειες ενός πλουραλισμού. Αυτό περιόρισε την λειτουργία μιας ορισμένης αυταπάτης, αλλά αυτή η αυταπάτη τελικά συνδυάστηκε με στοιχεία ατομικισμού και γοητείας στην δυναμική ενός συστήματος και μιας αγοράς.

Σε αντίθεση, η Ανατολή ανέπτυξε έναν πλουραλισμό τόσο στο μεταφυσικό πεδίο όσο και στην κοσμοαντίληψη γενικότερα, αλλά ταυτόχρονα παγιδεύτηκε σε ένα συστημικό φονταμενταλισμό και στην κοινωνική αδρανοποίηση του ανθρώπινου παράγοντα στην πρόοδο των θεσμών.

Την κριτική για αυτόν τον διχασμό – και όχι δυισμό απλώς – την έχουν κάνει τόσο Ανατολικοί όσο και Δυτικοί στοχαστές στην λογική της αμοιβαίας κατανόησης. Για παράδειγμα, στην Ινδία ο Ωρομπίντο και ο Βιβεκανάντα αποτελούν τέτοιες μορφές. Στη Δύση επίσης – από τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό μέχρι σήμερα – υπάρχουν πάρα πολλοί στοχαστές που έχουν προσπαθήσει να σταθούν στο μεσαίο σημείο.

Είναι καιρός πια να μπορέσουμε να συνθέσουμε πιο ολοκληρωμένα τις δύο αυτές παγκόσμιες όψεις, την ενορατικότητα και την μέθοδο της λογικής και της βιωματικής διεξοδικότητας και εμπειρίας που υπάρχει στην Δύση. Να συνθέσουμε τις συστημικές προσεγγίσεις την ίδια ώρα μάλιστα που βλέπουμε ότι αυτές έστω και με μεγάλη προβληματικότητα αναπτύσσουν το παγκοσμιοποιημένο πλέον συστημικό γίγνεσθαι στην λογική ακόμη και ενός μπούμερανγκ της αποικιακής εποχής στην Ανατολή και τον Νότο της υπανάπτυξης και της προγενέστερης τεχνολογικής κυριαρχίας του Βορρά και της Δύσης.

Χρειαζόμαστε μια νέα κουλτούρα υποκειμενικότητας η οποία δεν θα λειτουργήσει σαν *ισοπεδωτική νεωτερικότητα* αλλά θα λειτουργήσει σαν μια *ολιστική σύνθεση* με έναν νέον ανθρωπισμό τελικά. Αυτή η νέα κουλτούρα θα συνεχίσει τις διεργασίες της συμπληρωματικότητας όπως αυτές που υπήρξαν μεταξύ του ελληνικού πολιτισμού και του χριστιανισμού στην Δύση ή τις διεργασίες που υπήρξαν μεταξύ της σημερινής αναπτυξιακής δυναμικής της Ανατολής στην ανακατανομή της ισχύος και στο συστημικό γίγνεσθαι σε σχέση με τις μεγάλες κοσμοθεωρητικές καταβολές – όπως αυτές της Ινδίας και της Κίνας – χωρίς να απαξιώνουμε άλλες μεγάλες επίσης κουλτούρες που εξειδικεύτηκαν τοπικά όπως συνέβη στην Αίγυπτο και στην Ιαπωνία.

Αντίστοιχα, η επικαιροποίηση και η επανώσμωση μιας διεφθαρμένα υλιστικά καπιταλιστικής κοινωνίας – όπως στην Βόρεια Αμερική – καλείται να ανακτήσει κάποιες παραμέτρους της ανθρωπολογικής και οικολογικής κουλτούρας των Ινδιάνων. Είμαστε σε ένα δρόμο σύνθεσης – σε χώρο και χρόνο – όπου ο καταλυτικός παράγοντας οπωσδήποτε θα πρέπει να συμπεριλάβει τόσο την ψυχή όσο και το σύστημα σε μια σύνθεση.

Είμαστε σε ένα δρόμο ενοποίησης όπου αυτή η *ενοποίηση* – στον βαθμό που θα γίνει με λειτουργίες *νηφαλιότητας* και *ενάργεια* – θα μπορέσει να *απελευθερώσει δυνάμεις* για την έξοδο από την κρίση. Διαφορετικά ο μετασχηματισμός τον οποίον επικαλούνται στοχαστές καλής θέλησης όπως ο Έρβιν Λάσζλοου δεν θα μπορέσει να τελεσφορήσει και θα δώσει την θέση του σε μια τραγική καταστροφικότητα που δεν θα έχει τα στοιχεία της αυτοϋπερβατικότητας, της αυτοτελείωσης ή της μεταμορφωτικής και συνεργατικής εξέλιξης.

Οι ιεραρχικότητες της Ανατολής με τις αυτεξουσιότητες της Δύσης – τις θεσμικές – καλούνται να συνδυαστούν σε μια κουλτούρα που μπορεί να συνενώσει ελευθερία και αλληλεγγυότητα, ισότητα και δικαιοσύνη. Καλούμαστε να συναδελφώσουμε τον νοητικό πλουραλισμό της Δύσης, με την οραματική και την στοχαστική υπερβατική ενορατικότητα της Ανατολής και να δώσουμε ένα πολύ πιο γόνιμο πεδίο *περιορίζοντας την τυραννία του φόβου και της αμφιβολίας, του ολοκληρωτισμού και της αδράνειας σε όλα τα πεδία και σε όλα τα μήκη και πλάτη αφήνοντας τόπο στην εξέλιξη και θεραπεύοντας τις πνευματικές και υπαρξιακές ανασφάλειες και ανελευθερίες.*

Αυτός είναι ο δρόμος των ορθών ανθρωπίνων σχέσεων – στην μικρή και στην μεγάλη κλίμακα, στο πνευματικό, στο οικολογικό και στο κοινωνικό πεδίο – και αυτόν καλούμαστε να υπηρετήσουμε όπως θα έλεγε και ο καθ' ημάς Αδαμάντιος Κοραής και οι αρχαίοι Έλληνες στοχαστές ώστε «παν πλήθος και πας πλούτος να υπηρετήσει την αρετή». *Η γενική βούληση να εκφράσει το γενικό καλό και η επίκληση μας είναι αυτή, ώστε να το εκφράσει ως σχέδιο για το μέλλον και ως εξελικτική μαθητεία εσωτερική και συστημική.*

Το θέμα μας για αυτό τον δρόμο δεν είναι να χάσει ο καθημερινός άνθρωπος την ευεξία, την ευτυχία και την ζωτικότητα, αλλά να μην την επενδύσει στην ψευδαίσθηση. Δεν είναι να βυθιστεί στην τραγικότητα και να επαναδραματοποιηθεί μέσα σε αυτήν αλλά να λειτουργήσει με όρους μιας αμοιβαίας ευεργετικότητας, χωρίς όμως να συγκαλύπτει την αναγκαιότητα της προόδου με καταναλωτικές χίμαιρες, μιας προόδου που πρέπει να είναι βιωματική και να έχει συνεργατικά και δίκαια χαρακτηριστικά ομαδικότητας.

Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας
13 Ιουλίου 2010